

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԳՈՂՎՈՐԹԱՅԻ ԵՐԵՔ ԽԱՋԵՐԸ

(Խաչվեցացի սօսին առիթով)

(Յայնժամ հանին քնդ նմա ի խաչ
երկուս առաջակս, մի յարմէ ճորա
եւ մի յանկէ: (ՄՄՅՍ. Իէ. 38):

Ուշվեցացի տունը լիշատակութիւնն է Քրիստոսի խաչին Պարսկաստանէն ապատա-
գրուելով Գողգոթայի բլուրին վրայ բարձ-
րացման եւ փառաւորուելուն: Պարսից խոս-
րով թագաւորը, 610ին, երբ Երուսաղէմը
գրաւեց, Յիսուսի խաչափայտը գերի տարաւ
Պարսկաստան, քրիստոնեաներուն իբր նա-
խատինք: Յետոյ Բիւզանդիոնի Հերակլ
կայսրը, 628ին, մեծ յաղթանակ մը տա-
նելով պարսից վրայ, Ուշափայտը ապա-
տագրեց գերութենէ: Երուսաղէմի՝ օրու
Զաքարիա Պատրիարքը, Ուշը վարդերով
ու ծաղիկներով զարդարած, կանգնեց Գող-
գոթայի գագաթը մեծ շուքով: Այս առթիւ
տեղի ունեցաւ մեծ հանդիսութիւն մը,
անհուն հրճուանք պատճառելով հաւատաց-
եալ ժողովուրդին: Ուշվեցացը ահա այս
դէպքին տօնախմբութիւնն է:

Յիսուսի ժամանակ հռովմէացիները մեծ
յանցաւորները խաչը հանելով կը պատժէին,
Երբ հրեաներ Յիսուսը իբր յանցաւոր Հռովմի
կառավարութեան յանձնեցին, հռովմէացի
գլխուորդներ, հրեաներու հետ միասին, Յի-
սուսը Գողգոթայի լեռան վրան, երկու
ոճրապարծ առաջակներուն հետ, խաչը հա-
նեցին: Եւ որով Գողգոթայի լեռան վրայ
մեր առջեւ կը պարզուին երեք խաչերու,
կամ երեք խաչեաշխիւրու, յուզիչ ու միան-
գամայն սրտաճմրկ տեսարանը: Ի՞նչ է այս
սրտայոյզ տեսարանին պատճառը. ինչու
կը տառապին ասոնք խաչին վրայ, վարը
հարկուաւոր ու հազարաւոր անհատներ ի-
րարու հետ կը խօսին, կը խնդան, կը գրօս-
նուն, բայց ասոնք տրտոււմ են եւ կը առ-
ապին խաչին վրայ ծանր վիշտերու ներքեւ:
Ի՞նչ է արդարեւ ասոր պատճառը:

Ա. — Պատճիւր մեղքի վարձքն է: — «Ուր
մեղք՝ հոն պատիժ» կ'ըսէ Միլտոն: Աւէն
ցաւ թէ եւ ուղղակի մեղքին արդիւնքը չէ,
բայց շատ մը վիշտեր ու նեղութիւններ
մեղքին ծնունդն են պարզապէս: Ուր որ
մեղք կայ, հոն պատիժ անխուսափելի է,
մէկ կամ տարբեր ձևով: «Պատիժը արդար
վարձքն է անարդար մարդուն» կը պատ-
գամէ Ս. Օգոստինոս: Մեղքը մարդկային
կեանքի մէջ աճէն տեղ տառապանք կը
ստեղծէ եւ մեղաւորը կ'առաջնորդէ բարո-
յական՝ ու երբեք ալ Ֆիլիքսական տա-
րածած մահուան: Ինչպէս Պօղոս տառք-
եալ կ'ըսէ, «Զի թոշակն մեղաց մահ է»
(Հռովմ., Զ., 23):

Ի՞նչ է մեղքը: Պարզ բաներով, մեղքը
ապրտամբութիւն մըն է Աստուծոյ օրէնք-
ներուն դէմ: Երբ մէկը իր մասը կրակի
վրայ դնէ, իսկոյն մտաբ կը վառուի: Տիե-
զերքի մէջ կան նաեւ բարոյական օրէնքներ,
որոնց դէմ մեղանշողը գերծ չի կրնար
մնալ պատիժէ: Բարի վարքուբարքով օժ-
տւելու եւ ազնիւ նկարագրով ապրելու
համար մարդիկ պարտաւոր են սիրել
ճշմարտութեան թիւրք, ուղղամտութիւնը,
պարկեշտութիւնը, ճշգրտահոգութիւնը, աղ-
նելութիւնը, վեհանձնութիւնը եւ այլն:

Մէկը որ կ'ոտնակոխէ այս քարծր սկզբ-
բունքները, չի կրնար խուսափիլ պատիժէ:
Եթէ կարող ըլլայ կերպով մը խուսափիլ
կառավարական պատիժէն: չի կրնար ազա-
տիլ ընկերական պայթօքէն: Եթէ ընկերական
պայթօքէն ալ կերպով մը խուսափի, չի
կրնար խուսափիլ խղճմտանքի պատիժէն:
«Յանցաւորն մը կրած մեծագոյն պատիժը՝
ըրած գործերէն իր ստացած զգուհու-
թիւնն է» կ'ըսէ Միլտոն: Յանցաւորը եթէ
այս աշխարհի մէջ միջոցաւ մը գերծ ձեռն
արդարութեան դատաստանէն, հանդերձ-
եալի մէջ չի կրնար իր օձիքը աշատել
անկէ:

Այսպէս ահա ուր որ Աստուծոյ քնական
ու բարոյական օրէնքներուն դէմ ապստոմ-
բութիւն մը կայ, հոն պատիժը անխուսա-
փելիօրէն կու գայ ու կը գտնէ յանցաւորը:
Ժողովրդային առածը կ'ըսէ. «Ի՞նչ ուղիղ
ճամբէն մի չեղիր, չարը իր արքմանի
տիժը կը գտնէ օր մը չէ օր մըս: Մեծ
ճշմարտութիւն կայ այս խօսքին մէջ:

Բ. — Խօն է այս խաչեղևնեղև մեղրը։ Որոշ է թե երեք խաչեղևներին երկուքը, որպէս յայտնի աւագակներ, Աստուծոյ բաւոյական օրէնքները ռանկոխած էին. և ահա արդարութիւնը զրինքը Գողգոթայի խաչին վրայ մահուան դատապարտած էր։ Իսկ Յիսուս Նազովրեցիին ինչ մեղք ունէր։

Այս երկու աւագակները մարդոց աչքերը կուրցուցած էին, Յիսուս սակայն կոյրերուն տեսութիւն տուած էր։ Անոնք մարդիկը կաղացուցած էին, բայց Յիսուս կաղերուն քայլին կարողութիւն շնորհած էր։ Անոնք իրենց ընկեր արարածներուն հիւանդանայուն պատճառ եղած էին, իսկ Յիսուս հիւանդները բուժած էր։ Անոնք մարդ մեծացուցած էին, բայց Յիսուս մեռելները յարուցած էր։ Անոնց լեզուին հայհոյութեան համար գործածուած էր, Յիսուսի լեզուն կենաց Բանին յաւիտենական ճշմարտութիւնները մարդոց պատգամած էր։ Անոնք աչքերը ցանկութեամբ լեցուած էին, Յիսուսի կարեկից նայուած քին մէջ մեղաւորները փրկութեան յոյսը նշմարած էին։ Մէկ խօսքով, այս աւագակները մարմնացուցին էին մեղքի, իսկ Յիսուս՝ անմեղութեան։ Եթէ այս է իրողութիւնը, ինչո՞ւ Յիսուս տառապեցաւ մեղաւոր աւագակներու նման և անոնց հետ։

Ընտանիքի մէջ երբ զաւակ մը հիւանդանայ, մայրը իսկոյն գիշերը ցերեկի խառնած, իր անձը մոռցած, իր բոլոր ոյժերը կը տրամադրէ անոր հանգստութիւնը ապահովելու համար։ Աէրը կը ստիպէ զինքը որ յանձն առնէ այս զոհողութիւնը իր զաւակին բարեխառնութեան ի նպաստ։ Իրական հայրենասէրը այն է որ իր անձէն զուրս կ'ելլէ, իր բախտը կը նշնացնէ իր հայրենիքի բախտին հետ, և կ'ապրի միայն իր հայրենիքի գերագոյն շահերուն համար։ Իր ազգին ցաւը իր ցաւը կը նկատէ և իր հայրենիքին տառապանքը իր անձնական տառապանքը կը համարէ։ Նոյն սիրոյ սկզբունքի հիման վրայ Յիսուս ալ իր բախտը նոյնացուց և որով մարդոց մեղքը իր անձնական մեղքը նկատեց։ Գողգոթայի խաչին վրայ մեռաւ, որպէսզի մարդիկ, ապագաբուժած անձնական կիրքերէն և մեղքի գերութենէն, ապրին աւելի բարձր կեանք մը։

Այս բոլորին զոգապատճառը սակայն սէրն է։ Փրկագործութեան հիմը ուստի Աստուծոյ այս տառապող, զոհաբերող ու սահմանազանց սէրն է։ «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ՝ մինչեւ զմեղին իւր Միածին եւ, զի ամենայն ուր հաւատայ ի Նա՝ մի կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանս յանձնեալսնս» (Թովհ., Գ., 16)։ Այս համարը Աւետարանին մէջ փոքրիկ աւետարան մըն է ինքին՝ որ կը ծանուցանէ Աստուծոյ փրկարար սէրը հանդէպ աշխարհի։

Այո՛, իրաւ է թէ Յիսուս ալ մեղքի իբր պատիժ տառապեցաւ խաչին վրայ, բայց այդ մեղքը ոչ թէ իր անձնական մեղքն է, այլ քու և իմ և համայն մարդկութեան մեղքը։ Ուրեմն, Յիսուսի այս սիրոյ տառապանքներուն մէջ փրկութեան աւետիսը կայ իւրաքանչիւր մեղաւորի համար։

Գ. — Երկու աւագակներու այս վիճակը մեկ օրուան լանցմամբ որ հետեւեմք չէր, այլ ցարխներու ընթացքին կրկնուած ունակութիւններու աղիւսէր։ — Մոռութիւններ, չար արարքներ և յոռի սովորութիւններ իրենց առաջին քայլին մէջ համեստ պայմաններով կը սկսին, բայց հետզհետէ կը զօրանան ու հաստատուն ունակութիւններ կը դառնան։ Զարաճի տղայ մը օր մը հաւկիթի մը միայն կը գողնայ, մայրը փնտռէ չորսէ կ'ըսէ. տղան կը քաջախիտի և ուրիշ օր հաւ մը կը գողնայ, չետոյ ոչխար մը. ապա աւելի կը քաջախիտի և ճամբաներուն վրայ եկող գաղտը ճամբորդները կը կողոպտէ, և այսպէս օրին մէկը նշանաւոր աւագակի անուն կը հանէ և կամ մեծ մարդասպան մը կը դառնայ։ Ամերիկեան առածը կ'ըսէ. «no one ever become at once wholly vice». «Ո՛ր մէկ մարդ սկիզբը այնքան չար էր որքան եղած է վերջէն»։

Որ մը, երբ նշանաւոր աւագակ մը կախաղան պիտի հանէին, փափաք յայտնեց որ վերջին անգամ իր մայրը տեսնէ. երբ մայրը եկաւ, աւագակը իսկոյն անոր լեզուն խածաւ։ Ասով հասկցնել ուզեց անոր թէ այդ լեզուն էր որ ինք փոքրիկ եղած ատեն, մեղքին առաջին քայլը առած ժամանակ, զինքը չէ խրատած, և այսպէս, շարունակելով իր չար ճամբան, կախաղան հասած է։

Գինեմոլութիւնը կը սկսի զի՞նչ փնտսունիս ըսելով զաւակ մը գինի խմելէն։

Առաջին գաւաթը սակայն երկրորդին ճամբայ կը բաժնայ, երկրորդ գաւաթը՝ երրորդին, և ահա այսպէս մարդ ունակութիւն կազմելով, օր մը մեծ զինեմոյ կը դառնայ. ապա որքան ալ ջանք ընէ, չի կրնար իր օձիքը զիւրաւ աշատել ահոր ձեռքէն:

Ստախօս մը առաջ փոքրիկ սուտ մը կը խօսի. ուրիշ օր մը կը փորձուի աւելի մեծը խօսիլ, և որով կրկնութիւնը վարժութիւն յառաջ կը բերէ և վարժութիւնը՝ ունակութիւն. իսկ ունակութիւնը կը դառնայ երկրորդ բնութիւն, և մարդ կը սկսի ապա ահոր գերին դառնալ:

Կ'ուզե՞ս մոլութիւններուն գերի չդառնալ, զգուշացի՛ր մեղքին առաջին քայլը առնելէ: Իսկ եթէ արդէն մոլութիւններու զոհն ես, մի՛ յուսահատիր, խնայի կտրէ՛ յարաբերութիւններդ անոնցմէ՝ և այլևս ետեզ մի՛ դառնար: Բայց ամէն պարագայի ներքեւ, մի՛ զբաղիր մոլութիւններու հետ. անոնց հետ քիչ մը ևս կապուած մնամ և վերջը ձգեմք մի՛ ըսեր: Հին առածը կ'ըսէ. «Ամէն մարդ իր ճակատագրին ճարտարապետն է»: Այսօր ինչ որ կը ցանես, վաղը նոյնը կը հնձես:

Մեղքը օձի կը նմանի. ահոր կտրէ կապակցութիւն ունենալ իմաստութիւն չէ որն է ատեն. պէտք է անկէ հեռու փախչիլ: Մեղքը թոյն մըն է, եթէ անկէ քիչ քանակով ալ խմես, դարձաւ վտանգաւոր է, պէտք է բացարձակապէս զգուշանալ անկէ: Մեղքը աղի ջուրի կը նմանի. որքան խմես անկէ, կրկին ծարաւի ես. ոչ թէ չես գոհանար, այլ ծարաւդ աւելի կը սաստկանայ: Խոհմտութիւն է ուստի մոլութիւններէն միանգամ ընդմիջող հրաժարիլ:

Ո՞րքան մոլութիւնը դերձանի մը նմանցուցած են. երբ միայն մէկ թելէ կը բաշկանայ, կրնաս զայն շուտով կտրել. իսկ եթէ այդ թելին վրայ յաջորդ օրը ուրիշ թել մըն ալ բարդուի, յետոյ ուրիշ մը ևս, և այսպէս թելերը շատնան և արդողջը միանալով հաստ պարան մը կազմին, այլ ևս զայն կտրելը անկարելի կը դառնայ:

Իսկ ուրիշներ մոլութիւնը նմանցուցած են տունի մը՝ որ չորս ցած պատերով շրջապատուած է: Քանի այդ պատերը բարձր չեն, կրնաս անկէ դուրս ելլիլ. բայց երբ ամէն օր մոլութիւնը կրկնուելով պատերը

բարձրանան, օր կու գայ որ անկէ դուրս ելլելը այլևս անկարելի կը դառնայ: Ասիկա քեզի համար բանտի մը կը վերածուի, ա՛յ իբր մարդ ազատութիւնդ կը կորսուի, և զոհն իբր մեղքի գերին և մոլութեան բանտարկեալը կը տառապիս յաւիտեան:

Ատենօք հայր մը իր զաւկին ապարտէզին մէջ աճած սա փոքրիկ տունկերը կտրէ ըսաւ, տղան անմիջապէս կտրեց. յետոյ ըսաւ. «Սա մեծ ծառերի ալ կտրէ», և տղան չկրցաւ: Հայրը դարձաւ իրեն, և ըսաւ. «Տղա, այսօր երկուստեք ես, կրնաս շատ զիւրութեամբ չար ունակութիւններդ կտրել, բայց վաղը երբ ծերանաս, չես կրնար նոնց գերութիւնէն ազատիլ: Այս երկու աւագակներուն կեանքը ահա ասոր ցայտուն ազդեցոյցն է: Ժամանակ մը կար որ ասոնք կրնային այդ չար ունակութիւններէն իրենց օձիքը ազատել, բայց հոգ չըրին, և ասոր արդիւնքը եղաւ խաչի անարդ մահը:

Եթէ կ'ուզես մեղքի այս տխուր հետեւանքներէն խուսափիլ, մի՛ առներ մեղքի առաջին քայլը:

Ի. — Այս երկու աւագակներէն մեկուն դարձր իսկ միւսին դարձի գալու անկատող վիճակը: — Յիսուս խաչուեցաւ երկու աւագակներու ճիւղ մէջտեղը, երկուքն ալ իրեն միևնոյն մօտիկութիւնը ունէին. երկուքին վրայ ալ իր աստուածային սիրոյ ճառագայթները կը շողային հաւասարապէս. բայց մէկը զգացուեցաւ, իսկ միւսը մնաց իր անտարբերութեանը մէջ:

Ձախակողմեան աւագակը մեղքի չար ունակութիւններու մէջ այնքան հաստատուած էր որ այլևս անոնց ճիրաններէն իր օձիքը ազատել անկարելի դարձաւ, հետեւաբար ոչ միայն Յիսուսի ներկայութենէն չօգտուեցաւ, այլև ծաղրեց զԱյն ուրիշներու կարգին: Իսկ աջակողմեան աւագակին մէջ առակին վտեմ արժէքները գնահատելու կարողութիւնը չիջած էր բոլորովին. ուստի երբ Յիսուսի կեանքին վրայ նշմարեց լաւագոյն արժէքներ, անմիջապէս գնահատեց զանոնք, և, իբր մեղաւոր, Ահոր գթութեան յանձնեց ինքզինքը, և որով արժանացաւ իր մեղքերու թողութեան: Յիսուս ըսաւ անոր. «Ամէն ատեմ քեզ, այսօր ընդ իս իցես ի գրախտին» (Ղկս., ԻԳ., 43):

Ապաշխարութեան պարագային կարեւորը Աստուծոյ մօտ կամ Անկէ հեռու ըլլալը չէ, այլ մեղաւորին սրտի վիճակը: Երբ մէկը սափորի մը բերանը գոցէ և զայն նետէ ովկիանոսին մէջ, կաթիլ մը ջուր չի մտնիր անկէ ներս: Ինչո՞ւ, որովհետեւ գոց է: Զուրը թէև առատ է, բայց ի՞նչ օգուտ, բաց չէ անիկա ջուրին հանդէպ: Մարդ մը կրնայ ամէն օր աղօթատեւորի մը մօտ ապրիլ: Ս. Դերբ կարդալ, բայց կրկին Աստուծոյ օրհնութիւններուն չարժանանալ, եթէ Յիսուսի չյանձնուի բաց սրտով, քիկեալ խորով, խոնարհութեամբ, անկեղծ զգլու՜մով ու ապաշխարութեամբ: Յուգա իսկաւրիփտացին ասոր ցայտուն օրինակն է: Յիսուսի հետ էր միշտ և Անոր մօտ կ'ապրէր: Ինչ օգուտ սակայն, սիրտը հեռու էր Անկէ:

Եթէ տունի մը պատուհանները գոց են արևուն դէմ, արևի ճառագայթները չեն կրնար մտնել այդ տանը մէջ: Կ'ուզե՞ս որ Յիսուսի կենսատու ու կենսաբաշխ աստուածային ճառագայթները լեցնեն սիրտդ, բաց զայն այդ ճառագայթներուն առջև լայնօրէն, և յանձնուէ՛ Անոր՝ նման օջաւիղմեան աւազակին, առանց պայմանի և առանց որեւէ կաշկանդումի, և կեանքդ պիտի օրհնուի երկնային շնորհներով: Այս է երկնքի օրհնութիւնները ստանալու կերպը:

Եւ... Յիսուս քեեւ ապաշխարող աւազակին մեղքը ներեց, բայց զայն խաչեց վարչաւաւ: — Եթէ մեղաւորի մը ապաշխարութիւնը արտաքին է և անկեղծ, Աստուած կը ներէ անոր անմիջապէս. սակայն մեղքին յառաջ բերած յոռի ազդեցութիւնը կամ Ֆրիդրիքայէս մեղքի պատճառած ֆէտտը թէև ժամանակի ընթացքին կրնայ մասամբ մեղմանալ, բայց չի կրնար վերնալ մէկ անգամէն:

Մարդ մը անառակ կենցաղի մը կը հետեւէր. իր թշնամիներուն հետ օր մը կոխի տնուեցաւ, որու ընթացքին թշնամիներէն մէկը ուրիշ հարուածով մը իր մէկ թեւը կտրեց: Տարիներ վերջը մարդը դարձի եկաւ, ազնիւ մարդ մը եղաւ, բայց իր գործերը մէկ ձևով միայն կը կատարէր: Աստուած թէև իրեն ներեց, սակայն մեղքի յառաջ բերած Ֆրիդրիքական ֆէտտը մնաց, իբր իր անառակ կեանքին մէկ հետեանքը:

Ընտանիքի հայր մը օր մը հեռու քաղաք մը պիտի ճամբարդէր. պատուիրեց իր տղան որ բարի ըլլայ տանը մէջ, և ըսաւ մօրը նաև թէ գերանին վրայ զամ մը զարնէ ամէն անգամ որ ան սխալ մը գործէ: Երբ տուն վերադարձաւ, տեսաւ որ գերանին վրայ տասնհազ մը զամեր կան զարնելած: Տղան ամէցաւ հօրը առջև իր ըրած սխալ արարքներուն համար, զգլաց և հօրը ներման արժանացաւ, և հայրը քաշեց բոլոր գամերը գերանին վրայէն: Սակայն տղան կրկին տուեւ էր, քանզի գերանին վրայ գամերուն հետքերը անհետացած չէին բոլորովին:

Աջակողմեան աւազակն ալ թէև Յիսուսի ներման արժանացաւ, բայց խաչին վրայ մնաց դարձեալ և կրեց խաչին պատիժը՝ իբրև իւր հին կեանքին յառաջ բերած հետեանքը:

Եթէ կ'ուզես որ ապագային ամէնալուրան մը չունենաս, զգուշութիւն ըրէ այսօրուան ապրած կեանքիդ: Վաղուան կեանքդ այն է՝ ինչ որ զայն այսօրուան արարքովդ կը պատրաստես:

Զ. — Խոհեմութիւն չէ մեր ապաշխարութիւնը վերջին վայրկեանին ձգել: — Ոճանք դարձի եկած աւազակի յաջողութենէն քաջալերուած, իրենց ապաշխարութիւնը կը յետաձգեն ու վերջին վայրկեանին կը թողուն: Ամէն տարիքի մէջ ալ թէև կարելի է դարձի գալ և սրտի փոփոխութիւն ունենալ, սակայն մտքի ու զգացումներու ընկալուչ շրջանը երկտասարդութիւնն է: Մարդ քանի յառաջանայ տարիքով, ըստ հոգեբանական սկզբունքներու, այնքան աւելի կը դժուարանայ ապրելակերպի հաստատուն սովորութիւնները փոխել և նոր կենցաղի հետեւիլ:

Ըստ Ս. Ամբրոսիոսի, «Իրական ապաշխարութիւնը մեղքը մէկէն դադրեցնելն է»: Երկիւրեւեմ կ'ըսէր. «Եթէ կ'ուզես լաւ մէկը ըլլալ, պէտք է նախ ընդունիս թէ մեղաւոր մըն ես»: Մարդ հիմ է իրապէս կը զգայ իր մեղաւոր ըլլալը, չի յետաձգեր իր զըջըջումը յաջորդ վայրկեանին: Վէշինկ մեծ ճշմարտութիւն մը կը մատնանչէ երբ կ'ըսէ. «Ուշացած ապաշխարութիւն մը քիչ անգամ իրական է, բայց իրական ապաշխարութիւնը երբեք չ'ուշանար»:

Քիչ չեն մարդիկ որոնք իրենց խղճի փափուկ ձայնը տարիներու ընթացքին լռեցնելով, ժամանակ մը ետքը անզգաձեւ դարձած են, և իրենց յառաջացելու տարիքին մէջ ալեւ գրեթէ անկասկելի եղած է որոշ փոփոխութիւն ունենալ: Զօրածածուած երկաթը կը ժանգոտի, նոյնպէս եթէ խղճմտանքը ամէն օր չմշակուի, տարիներու հոյովումով կը կորսնցնէ իր զգայուն վիճակը:

Է. — Գոպոբայի երեւ խաչերուն պատգամը: — Զոխակողման խաչը իր մէջ կը մարմնացնէ անգործ մեղաւորին կեանքը՝ որ մեղքով կը սկսի, մեղքով կը շարունակուի և մեղքով ալ կը վերջանայ: Այս տեսակ կեանք մը ձախողութիւն մըն է բաւին լման առումով:

Աջակողման աւազակին խաչը կը ներկայացնէ ապաշխարող մեղաւորին կեանքը, որ թէ և մեղքով սկսած ու մեղքով շարունակուած՝ բայց զգաստութեամբ ու գիտակցութեամբ վերջացած է:

Յիսուսի խաչը կը ցուցնէ անմեղ կեանքին օրինակը, որ անմեղութեամբ սկսած, անմեղութեամբ շարունակուած և անմեղութեամբ ալ վերջացած է:

Եթէ չենք կրնար մեր կեանքի առաջնորդին պէս բոլորովին անմեղութեամբ ապրել, գէթ գործի եկող աւազակին նման ջանանք մեր կեանքին վերջաւորութիւնը յաջողութեամբ պսակել: Բայց ամէն պարագայի տակ, Յիսուսի կեանքն է մեր գաղափարականը և մեզի համար տիպար հեռանկարը:

Յիսուսի խաչը սիրոյ մարմնացումն է, համբերութեան, ժուժկալութեան, կարեկցութեան, համակրանքի տիպար օրինակը, և մարդկային ցեղի փրկութեան միջոցը: Պէտք չէ վախնալ կեանքի մէջ խաչ կրելէ, եթէ այդ խաչը մեր և նաև օւրիշներու ազնուացման միջոց կը հանդիսանայ: Թող մաս Պրուքս կ'ըսէ. «Ճկար քրիստոնեաները միայն կը վախնան խաչի շուքէն»:

Թող Յիսուսի խաչը ըլլա մեր կեանքին պարծանքը և անոր վրայ արտայայտուած սէրը՝ մեր ապրելակերպի տիրող սկզբունքը:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Յրէզնո, Գալիւ.

ԽԱՉԻՆ ՇՐԱՇԲԸ

Ուաչը սիրոյ ոգեբերութիւնն է, սիրոյ հրաշքը, Աստուծոյ զօրութիւնը, վասնզի անոր վրայ էր որ երեցսա Աստուծոյ սիրոյն բարձրագոյնն իշանը: Քրիստոնէութեան քարոզած այդ սէրը, սիրելու համար ամէնքը Աստուծով և յԱստուծո՝ զազանքն է բոլոր առաքինութիւններուն, բոլոր արուածութիւններուն:

Հոգեպէս զգաստ և բարոյապէս զօրեղ են այն ժողովուրդները, որոնք շատ առաւելած են արգարութեան, բարիքի ու ճշմարտութեան համար: Մինք, իրեւ ժողովուրդ և ազգ, մին եղած ենք տառապանքէն անցնող այդ ժողովուրդներէն: Տառապանքին փաստը խօսուած զօրութիւնը եղած է մեզի և մեր արժանիքին ամենէն վաւերական ստուգանիշը:

Ձէ անցած մեր կեանքէն դար մը, ուր քաղաքական փոթորիկներ մէկէ աւելի անգամներ հիմնովին շարստէին մեր գոյութիւնը բայց ամէն անգամուէն ալ վէրքը, ուշ կամ կանոնաւ, սպիւքացած է: Ճառագայանքը փոխանակ քանդելու զմեզ, համբերութեան և քաջութեան սքանչելիքներ կատարել տուած է մեզի, մեր վրայ խուժող արհաւիրքներուն դէմ:

Կարելի չէ խաչը խելի հայ ժողովուրդի խղճէն: Անոր հոգիին ամենէն հզօր բնագոյններէն մին եղած է ալ ան: Եթէ քանդուի կամ եղծուի այդ ձեւը, հոգեպանական հետեղականութեամբ մը՝ այդ բնագոյն իր սնունդը պիտի փնտռէ գինքը ծնող հոգիին անհարազատ ձեւերուն մէջ, և ատոր արդասիքը պիտի ըլլայ աշխատեցումի վտանգը ազգային ինքնութեանը համար:

Մարդիկ կրնան իրենց խաչը թաղել աղբուսի ներքեւ, կամ թողուլ որ գերեզմարուսի ան, սակայն բարոյական ուժը զոր ունի այդ խորհրդանշան Փայաղ հոգիներուն մէջ, ուշ կամ կանուխ պիտի ճառագայթէ:

Մեծ պիտի մնան միշտ այն ժողովուրդները, որոնք չեն թողուր որ օրերու մշուշը ծածկէ իրենց խաչը նայուածքներէ: Ուաչէ զերծ կեանք մը մահուան միայն կրնայ նուիր: Ուաչը նախապայման է մեծութեան, փառքի և Յարութեան: Թ.